

Nr 28

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse.

(2:a avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 24 av herrar *Arvidson* och *Schött* samt II: 44 av herr *Darlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att — enligt dess mening — utredningen för en allmän översyn av skattesystemet bör fästa särskild vikt vid möjligheterna att vid beskattningen anknyta avskrivning i fråga om maskiner och inventarier som ingår i rörelse till återanskaffningsvärdet»; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 75 av herrar *Hilding* och *Stefanson* samt II: 94 av herrar *Boija* och *Berglund*, vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att allmänna skatteberedningen får i uppdrag att vid sitt utredningsarbete särskilt uppmärksamma frågan om rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 44 och II: 94.

Från bruttointäkt av rörelse får i princip åtnjutas årliga värdeminskingsavdrag för kostnader för anskaffande av maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Undantagsvis må sådan anskaffningskostnad i sin helhet avdragas som omkostnad redan under anskaffningsåret, nämligen i de fall då tillgången beräknas bli förbrukad inom högst tre år.

De närmare bestämmelserna om avdrag för värdeminskning av maskiner och inventarier återfinns i punkterna 3 och 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen. Såvitt här är av intresse innebär bestämmelserna i huvudsak följande. Vid tillämpning av s. k. planenlig avskrivning bestämmes det årliga värdeminskingsavdraget normalt enligt avskrivningsplan till viss procent av tillgångens anskaffningsvärde. Saknas utredning om anskaffningsvärdet, må avdrag beräknas till viss procent av bokförda värdet eller

av annat lämpligt värde. Huvudregeln för s. k. räknenskapsenlig avskrivning medger avdrag årligen med högst trettio procent av summan av ingående bokfört värde å inventariebeståndet och anskaffningskostnaden för under året inköpta inventarier. Enligt en kompletterande regel får tillgångarna nedskrivnas till ett värde motsvarande restvärdet vid en årlig avskrivning med tjuugu procent av inventariebeståndets anskaffningsvärde. Understiger inventariebeståndets verkliga värde även det angivna restvärdet, medges avdrag även för härav betingad ytterligare avskrivning.

Enligt kommunalskattelagen beräknas således värdeminskningssavdraget i princip på tillgångens anskaffningsvärde. Frågan om avskrivning å inventarier på grundval av annat värde än anskaffningsvärdet behandlades av *företagsbeskattningskommittén* i dess år 1954 angivna betänkande med förslag till ändrad företagsbeskattning (SOU 1954: 19). I betänkandet framlade kommittén bl. a. förslag till en degressiv avskrivningsmetod, vilket förslag med vissa jämkningar lades till grund för nu gällande lagstiftning om räknenskapsenlig avskrivning. I denna del innebar förslaget en främst av konjunkturpolitiska skäl motiverad begränsning av den för aktiebolag m. fl. dittills i princip gällande rätten till s. k. fri avskrivning å inventarier.

Beträffande det underlag, varå avskrivningsbeloppen skall beräknas, föreslog företagsbeskattningskommittén emellertid inte någon ändring i tidigare gällande bestämmelser om avskrivning på grundval av anskaffningsvärde. Kommittén erinrade om den kritik, som riktats mot avskrivningsregler innebärande en periodisering av den historiska anskaffningskostnaden. I tider med fallande penningvärde medför dylika regler att det sammanlagda beloppet av gjorda avskrivningar inte svarar mot kostnaden för ett återanskaffande av en med den avskrivna maskinen likvärdig sådan. Det kan således göras gällande att i angivna läge en viss förtäring av företagets kapital äger rum genom beskattningen. Från näringslivets sida har också vid skilda tillfällen yrkats, att avskrivningarna borde få grundas på maskinens nuvärde vid varje avskrivningstillfälle. Vid övervägande av frågan om avskrivning på anskaffningsvärde eller nuvärde fann kommittén, att så starka invändningar från såväl teoretisk som praktisk synpunkt måste framställas mot en avskrivning på nuvärdet, att kommittén inte kunde förorda något förslag i denna riktning. Härvidlag hänvisade kommittén till det förhållandet att någon enhetlig uppfattning inte råder om det teoretiskt riktiga i en avskrivning på nuvärdet. Det hävdas nämligen, anförde kommittén, att något godtagbart resultat inte uppnås om man isolerat beaktar prisförändringarna för allenast en post i balansräkningen. En förlust på tillgångssidan sammanhängande med en nedgång i penningvärdet kan mycket väl från företagets synpunkt vara kompenserad genom en vinst på passivsidans skulder. Det sagda exemplifierades av kommittén med det tänkta fallet att en maskin helt finansierats med lånade medel och de mot avskrivningarna svarande belopp-

pen skall användas för amorteringar å lånet. Om avskrivning på nuvärdet skulle medges i en sådan situation, innebar detta endast att företaget tillfördes en vinst lika stor som den förlust, vilken långgivaren åsamkas. Kommittén underströk vidare de utomordentliga praktiska svårigheter, som skulle vara förenade med tillämpningen av en bestämmelse av dylik innebörd. Härom anförde kommittén följande.

Skulle nuvärdet fastställas för varje tillgång för sig, föreligger merendels det förhållandet, att på grund av teknikens utveckling den äldre maskinen ersatts av en ny med helt eller delvis annorlunda konstruktion, varför rätta jämförelser mellan anskaffningskostnaderna vanligen inte kan göras. En undersökning och omräkning av antytt slag skulle behöva verkställas för varje maskin och varje år. En annan möjlighet skulle vara att söka fastställa ett för vissa grupper av inventarier gemensamt prisindex, men även ett sådant prisindex är då det gäller det enskilda företaget ofta nog högst missvisande, beroende på en skiftande sammansättning av inventariebestånd och maskinernas individuella ålder. Med denna metod skulle alltså nås högst ojämnt resultat samtidigt som tillämpningssvårigheterna i det väsentliga likväl skulle bestå.

Kommittén framhöll tillika, att spørsmålet om avskrivning på anskaffnings- eller nuvärde i väsentlig mån reducerades till följd av den av kommittén föreslagna degressiva avskrivningsmetoden, vilken tillät en avskrivning av mer än 50 procent av anskaffningsvärdet under de två första åren, samt än ytterligare på grund av kommitténs förslag i fråga om lagstiftningen rörande investeringsfonder.

Två *reservanter* inom kommittén uttalade, att de inte kunde godta de mera teoretiska argument på vilka majoriteten grundat sitt avvisande av frågan om avskrivning på ett högre värde än anskaffningsvärdet. De betonade den betydelse den fria avskrivningen haft för företagen i tider av starkt stigande återanskaffningskostnader på maskiner och inventarier. Om det i företaget arbetande kapitalet i ett sådant läge skall kunna hållas intakt, var enligt reservanternas mening en avskrivning på återanskaffningsvärdet eller i varje fall på de löpande nuvärdena erforderlig.

Företagsbeskattningskommitténs förslag i nu berörda del förelades 1955 års riksdag genom Kungl. Maj:ts proposition nr 100.

I anledning av propositionen framställdes motionsvis yrkanden i huvudsakligt syfte att bibehålla den fria avskrivningsrätten. Motionärerna erinrade i anslutning därtill om att hos statens järnvägar avskrivningarna beräknades på återanskaffningskostnaderna och framhöll sambandet mellan den skattemässiga och den företagsekonomiska bedömningen av avskrivningsproblemen, vilket förhållande talade för den fria avskrivningsrättens bibehållande. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 45 tillstyrkte utskottet på anförda skäl en lagstiftning om räknenskapsenlig avskrivning i huvudsaklig anslutning till det i propositionen framlagda förslaget. De i ämnet väckta

motionerna avstyrktes av utskottet under uttalande bl. a. att den omständigheten att avskrivningarna hos statens järnvägar beräknas på återanskaffningskostnaden inte hade något egentligt samband med frågan hur de taxeringsmässiga avskrivningarna skall beräknas. Att avskrivningarna vid järnvägsdriften beräknas på återanskaffningskostnaden fann utskottet sammanhänga med det sätt på vilket järnvägstaxorna kalkyleras men var också motiverat av anslagstekniska skäl. Det stod självfallet även enskilda näringsföretag fritt att vid prissättningen kalkylera priserna med hänsyn till återanskaffningskostnaden. Utskottet fann därav dock inte följa att samma princip skall tillämpas vid den skattemässiga inkomstberäkningen.

Förevarande spørsmål var även föremål för behandling vid 1960 års riksdag. På hemställan av bevillningsutskottet avlogs då motionsvis framställda yrkanden om sådan ändring i kommunalskattelagens bestämmelser angående avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse, att avskrivning får göras på återanskaffningsvärdet. Därvid framhöll bevillningsutskottet i betänkande nr 38 att frågan inte kommit i ett principiellt annat läge än tidigare. Utskottet betonade även att gällande företagsbeskattningsregler i några hänseenden inrymde sådana möjligheter till avsättning av vinstmedel, som är ägnade att väsentligen reducera betydelsen av frågan om återanskaffningskostnad såsom underlag för avskrivning å inventarier i rörelse. Sålunda medgav den genom 1955 års lagstiftning införda räkenskapsenliga avskrivningsmetoden, vilken i princip står öppen för alla rörelseidkare, avskrivning av omkring halva anskaffningskostnaden inom två år och under alla förhållanden full avskrivning inom fem år från det tillgången anskaffats. I den mån dessa regler med hänsyn till rådande vinstkonjunkturen kunde helt utnyttjas — något som i allmänhet torde vara fallet — möjliggjordes en överavskrivning som för flertalet företag inte oväsentligt översteg den faktiska värdeminskningen och således gav en viss kompensation för eventuellt ökade återanskaffningskostnader i framtiden. Utskottet erinrade vidare om den för aktiebolag och ekonomiska föreningar gällande rätten att göra skattefria fondavsättningar för framtida investeringsändamål. Reglerna härom utgjorde enligt utskottets mening ett betydelsefullt komplement till avskrivningsreglerna och måste anses erbjuda berörda företag möjligheter till avsättning utöver årlig avskrivning då detta anses önskvärt med hänsyn till befarad ökning av återanskaffningskostnaden.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

I de likalydande *motionerna I: 24 och II: 44* framhålles att det tidigare varit ett väsentligt drag i svensk skatterätt att undvika beskattning av orealiserad förmögenhetsökning samt att sålunda tillåta det nominella vär-

det av en rörelses tillgångar att stiga utan beskattning så länge rörelsen bedrivs. Vid den hårdnande konkurrens, som följer genom realiserandet av en europamarknad, kommer svårigheterna att öka. Redan nu ligger det svenska näringslivet ogynnsamt till i konkurrensen genom den höga lönenivån och det höga kostnadsläget över huvud. För att kunna eliminera den höga inhemska kostnadsnivån måste rationaliseringstakten inom det svenska näringslivet vara snabbare än i konkurrentländerna. Detta förutsätter stora kapitaltillskott, som knappast torde kunna komma till stånd utan möjligheter till en ökad självfinansiering. En sådan förbättring av företagens självfinansieringsmöjligheter kan åstadkommas genom att avskrivning å maskiner och inventarier får ske på återanskaffningsvärdet. I detta sammanhang hänvisar motionärerna till att avskrivningar på återanskaffningsvärdet sedan länge tillämpas vid statens affärsdrivande verk. Med hänsyn till det anförda föreslås att avskrivningsreglerna ändras så, att avskrivning får göras på återanskaffningsvärdet av i företaget arbetande tillgångar med samma procentsatser och enligt samma regler i övrigt som hittills varit gällande.

Liknande synpunkter framföres i de likalydande *motionerna I: 75 och II: 94*. Tillika erinras om att den tidigare förekommande fria avskrivningsrätten minskade behovet av regler om avskrivning på återanskaffningsvärdet, eftersom bestämmelserna ofta gav möjlighet för företagen att göra avskrivningar av en storleksordning som motsvarade avskrivning på återanskaffningsvärdet. I ett läge då stormarknaderna ställer väsentligt ökade krav på de svenska företagens konkurrenskraft finner motionärerna det vara ganska uppseendeväckande om den svenska riksdagen skulle ställa sig negativ till utredning beträffande en avskrivningsmetod som anses riktig för statliga verk. Det är obestridligt att en lösning av frågan stöter på vissa tekniska svårigheter, och därför är det inte möjligt att nu lägga fram något förslag till omedelbar lagstiftning. Då det emellertid är angeläget att man kommer fram till en lösning av frågan, bör den allmänna skatteberedningen få i uppdrag att särskilt utreda denna fråga.

Utskottet

Vid beräkning av rörelseinkomst är skattskyldig i princip berättigad åtnjuta avdrag för kostnad för anskaffning av maskiner och inventarier för stadigvarande bruk i rörelsen i form av värdeminskingsavdrag. För bestämmande av avdragets storlek anvisar bestämmelserna i kommunalskattelagen olika avskrivningsmetoder. Dessa har det gemensamt att hela anskaffningskostnaden får avskrivas på kortare eller längre sikt. I regel får avdrag ske årligen med en på visst sätt beräknad del av anskaffningskostnaden, men i vissa fall kan hela kostnaden för en tillgång avdragas på en gång det år under vilket tillgången i fråga anskaffats. Under senare år har riksdagen vid flera tillfällen haft att ta ställning till motionsvis framställda yrkanden att värdeminskingsavdragen på maskiner och inventarier skulle få beräknas på grundval av dessa tillgångars återanskaffningsvärde. Dessa yrkanden har emellertid avvisats av riksdagen.

I de föreliggande motionerna upptas ånyo spørsmålet om avdrag för värdeminskning å återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier. I de likalydande motionerna I: 75 och II: 94 hemställes sålunda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att allmänna skatteberedningen får i uppdrag att vid sitt utredningsarbete särskilt uppmärksamma detta spørsmål. I de likalydande motionerna I: 24 och II: 44 återigen hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att enligt riksdagens mening allmänna skatteberedningen bör fästa särskild vikt vid möjligheterna att vid beskattningen anknyta avskrivningen i fråga om maskiner och andra inventarier, som ingår i rörelse, till återanskaffningsvärdet.

Någon tvekan torde i och för sig inte råda därom att det i motionerna behandlade spørsmålet är en sådan fråga, som faller inom ramen för allmänna skatteberedningens utredningsuppdrag. Det torde också kunna förutsättas att med hänsyn till den centrala betydelsen av denna fråga för företagsbeskattningen den kommer att ägnas uppmärksamhet vid utredningsarbetets bedrivande. Någon anledning synes därför inte föreligga för riksdagen att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t påpeka att frågan bör ägnas speciell uppmärksamhet eller att utredningen bör fästa särskild vikt vid möjligheterna att vid beskattningen anknyta avskrivningen till återanskaffningsvärdet av maskiner och andra inventarier. Utskottet anser sig således böra avstyrka av motionärerna begärda riksdagsskrivelser.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 24 av herrar Arvidson och Schött samt II: 44 av herr Darlin m. fl. om ändring i

kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å vissa maskiner och inventarier, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 75 av herrar Hilding och Stefanson samt II: 94 av herrar Boija och Berglund om rätt att vid beskattningen göra avskrivning på återanskaffningsvärdet å maskiner och inventarier,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 21 mars 1961

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Einar Eriksson, Jansson, Spetz, fröken Ranmark, herrar Söderquist, Oscar Carlsson, Yngve Nilsson och Sundin; samt

från a n d r a kammaren: herrar Brandt i Aspabruk, Allard, Kärrlander, Vigelsbo, Engkvist, Gustafson i Göteborg, Magnusson i Borås, Andersson i Essvik, Stenberg och von Sydow.